

A nagy földrajzi felfedezések és következményei

1. Előzmények

- **XV. század: Nyugat-Európa** → gazdasági fellendülés
 - nagy háborúk vége (100 éves háború)
 - a kedvezőbb időjárás
 - városok fejlődése
- } népességnövekedés okoz
- a XV. századi kereskedelmet befolyásoló változások:
 1. aranyéhség:
 - több pénzre van szükség ↔ a keleti kereskedelem kiszivattyúzta Európából a nemesfémeket; az ázsiai termékekért Európa arannyal és ezüsttel fizetett
 - a magyarországi és a csehországi nemesfémbányák „kimerültek”
 2. új keleti útvonalakat kell keresni
 - a török terjeszkedés miatt (Elfoglalják 1453-ban Bizáncot, ezzel elzárják Európát a Távoleleti luxuscikkekétől, valamint a magas vámoktól felszöktek a termékek árai
 - a szárazföldi szállítás nehézségei miatt

→ új útvonalak, új területek felfedezésére van szükség

2. A felfedezések feltételei

- a tudományos élet fejlődése → a térképészet fejlődése, Toscanelli térképe, amely azt feltételezte, hogy a Föld gömb alakú
- technikai újítások → hajózás fejlődése → az óceáni hajózás előfeltételeinek megteremtése:
 - karavella, és karakk típusú hajók.
 - zömök testűek, ezért ellenállnak a viharoknak,
 - hátsó vitorla miatt széllel szemben is tudnak haladni,
 - több árbocosak, gyorsabban tudnak haladni,
 - nagyobb távokat tudnak megtenni
 - iránytű
 - jákobpálca, szextáns lehetővé teszi a pontos éjszakai tájékozódást; a csillagok és a horizont állásából meg lehet állapítani a földrajzi szélességet.
- Tengerész Henrik (portugál herceg) tengerészeti iskolát alapított, ahol a hajózással kapcsolatos újításokkal foglalkoztak
- vakmerő, tapasztalt hajósok megjelenése (sok köztük a kalóz is)

3. A portugál felfedezések

- a felfedező utak célja: arany és fűszerek szerzése
- irányvonala: Afrika partjai mentén eljutni Indiába
- **Bartolomeo Diaz:** elérte a Jóreménység fokát (1487) (visszafordult, mert a legénysége fellázadt)
- **Vasco da Gama:** Afrika megkerülésével a partok mentén hajózva elérte Indiát (Kálikut, 1498)
- kelet felé terjeszkedtek:
 - kereskedelmi telepeket hoztak létre Indiában és Kínában
- a felfedezések jelentősége:
 - levantei kereskedelem megkerülése
 - nincs szükség közvetítőkre (törökök, arabok)
 - nagyobb kereskedelmi haszon (pl. fűszerkereskedelem)

4. A spanyol felfedezések

- Spanyolország létrejötte:
 - 1479: Kasztíliai Izabella és Aragóniai Ferdinánd házassága révén

Kolumbusz Kristóf (itáliai):

- Kasztíliai Izabellától kapott 3 hajót keleti felfedező útjához (↔ nyugat felé indult → a Föld gömb alakú feltételezésre alapítva)
- 1492: Bahama-szigetekenél szállt partra
- azt hitte, Indiában járt

2. TÉTEL

Amerigo Vespucci (itáliai):

- spanyol támogatással indult útnak
- felismerte, hogy Kolumbusz új földrészen járt
- róla nevezték el a kontinenst

Magellán:

- 1519: a Föld megkerülésére vállalkozott
- célja: a fűszertermelő szigetek és Európa közötti közvetlen út megteremtése
- a Fülöp-szigeteken halt meg, de megindult a verseny a portugálok és a spanyolok között az új területek megszerzéséért
- egyik hajója 1522-ben visszatért Spanyolországba

5. Portugál-spanyol szerződések

- a felfedezett új világot először egy, majd két hosszúsági kör mentén kettéosztották Tordesillasi szerződés (1494) –

6. A gyarmatosítás

- technikailag fejletlenebb kultúrák (nem ismerik a fegyvereket) → a terület birtokba vehető → gyarmatosítás → indiánok leigázása
- **Indián kultúrák:**
 - **maja:** Közép-Amerika, Yukatán-fsz
 - **azték:** Közép-Amerika, Tenochtitlán
- **inka:** Andok
- **Amerika jelentősége a gyarmatosítók szemszögéből:**
 - sok nemesfém
 - ültetvények kialakítására alkalmas földek

A spanyol hódítás:

- **konkvisztádorok** (hódítók): könnyen (néhány évtized alatt) leigázták a fejletlen indián civilizációkat
- eszközeik:
 - békés szándék színlelése
 - az indiánok számára ismeretlen a fém, puska, ló...stb.

- **Cortez:** aztékok leigázása

- **Pizarro:** inkák leigázása

A hódítások következménye:

- szigorú ellenőrzés
- bányák és ültetvények létesítése
 - őshonos növények (kukorica, dohány, indigó) és Ázsiából áthozott növények
- munkaerőre van szükség:
 - indián őslakosok + afrikai rabszolgák

7. A világkereskedelem kibontakozása

A felfedezések és a gyarmatosítás hatása a kereskedelemre:

- fellendítették
- a világkereskedelem kibontakozásához vezettek
- új gazdasági központok alakultak ki
- **kontinentális munkamegosztás**
- Amerikából rövid idő alatt nagy mennyiségű nemesfém érkezett Európába → arany és ezüst leértékelődése → infláció → mezőgazdasági és ipari termékek árának emelkedése (árforradalom)
- Afrikából rabszolgákat visznek Amerikába - monokultúrás gazdálkodás, ültetvények kialakulása
- Új növények jelennek meg Európában ---> (paradicsom, paprika, kukorica, burgonya, dohány) → változatos étrend alakul ki
- termelés és kereskedelem növekedése